

Uczeń z wadą słuchu w szkole ogólnodostępnej

Upowszechnienie systemu badań przesiewowych słuchu w Polsce umożliwiło bardzo wczesną diagnostykę wad słuchu u dzieci i co z tym się wiąże- wczesne protezowanie słuchu- w formie aparatów słuchowych bądź, u dzieci głuchych lub z głębokim upośledzeniem słuchu, w formie implantów ślimakowych. Dzięki temu dzieci z wadami słuchu uzyskały możliwość wspomagania rozwoju kompetencji słuchowych i mowy już od wczesnego dzieciństwa. To dało im szansę na znaczne zminimalizowanie skutków dysfunkcji słuchowej w funkcjonowaniu percepcyjno-poznawczym oraz społecznym i umożliwiło lepsze przygotowanie do podjęcia edukacji w szkołach ogólnodostępnych. W związku z tym coraz częściej rodzice dzieci niesłyszących oraz słabosłyszących podejmują decyzję o realizacji obowiązku szkolnego przez ich dzieci w szkołach ogólnodostępnych. Wiąże się to z koniecznością poszerzania wiedzy na temat specjalnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów wynikających z dysfunkcji słuchu. Artykuł ten ma na celu przybliżenie nauczycielom tematyki barier i ograniczeń, na które napotykają uczniowie z wadą słuchu podczas nauki w szkole ogólnodostępnej oraz możliwościach ich minimalizowania..

1. Charakterystyka trudności szkolnych ucznia z wadą słuchu

Uczniowie z wadami słuchu nie są grupą jednorodną. Stopień ubytku słuchu determinuje rodzaj trudności ucznia w nauce. Według Międzynarodowego Biura Audiofonologii wyróżnia się kilka stopni ubytku słuchu:

1. Normalny słuch- próg słyszalności 20 dB
2. Lekkie upośledzenie słuchu- próg słyszalności między 21-40dB
3. Średnie upośledzenie słuchu- próg słyszalności między 41-70 dB
4. Poważne upośledzenie słuchu- próg słyszalności między 71-90 dB
5. Głębokie upośledzenie słuchu – próg słyszalności 91 dB i więcej

Należy jednak pamiętać, że nie jest to zależność wprost proporcjonalna- im większy niedosłuch tym większe trudności w nauce. Z punktu widzenia osiągnięć szkolnych istotne są przede wszystkim: stopień opanowania języka- im lepiej rozwinięta mowa czynna i bierna, tym lepsze wyniki w nauce, potencjał intelektualny – im wyższy iloraz inteligencji, tym lepsze rokowania co do wyników nauczania, a także czas protezowania słuchu- im wcześniej nastąpiło protezowanie słuchu tym większe szanse na optymalny rozwój mowy.

W umieszczonych poniżej tabelach przedstawione są najbardziej charakterystyczne skutki ubytków słuchu w nauce szkolnej (na podstawie „Wady słuchu i ich konsekwencje” U. Buryń i T. Podziemskiej).

Lekki ubytek słuchu (21-40 dB)	
Zaburzenia w rozwoju mowy i odbiorze dźwięków:	Specyficzne trudności szkolne ucznia:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ nie słyszy cichej mowy i szeptu, ▪ nie słyszy mowy w hałasie, ▪ problemy z różnicowaniem głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, ▪ mogą wystąpić trudności artykulacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ma trudności z rozumieniem tekstów wypowiedzianych cicho lub szeptem, ▪ ma problemy ze śledzeniem toku lekcji, ▪ nie zawsze wie, co zrobić, ▪ trudności ze świadomą koncentracją uwagi, ▪ trudności w analizie i syntezie słuchowej słów, co może utrudniać przyswajanie i automatyzację procesów pisania i czytania, ▪ popełnia błędy przy pisaniu ze słuchu, ▪ w warunkach lekcyjnych może mu „umknąć” około 50% informacji, jeżeli nie widzi twarzy mówiącego i nauczyciel mówi cicho.

Średni ubytek słuchu (41-70dB):	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ nie słyszy wypowiedzi z dalszej odległości, ▪ nie korzysta z rozmów prowadzonych w gwałnym pomieszczeniu, ▪ nie nadąża za tokiem dłuższej rozmowy, ▪ nie korzysta z informacji, które nie są kierowane bezpośrednio do niego, ▪ nie słyszy intonacji wypowiedzi, ▪ nie rozumie dużej części audycji radiowych i telewizyjnych, tekstów odtwarzanych piosenek, ▪ zwykle ma zaburzoną artykulację głosek detalizowanych trzech szeregów(sz, ż, cz, dź/ ś, ź, ć, dź/ s, z, c, dz), ▪ ma znaczne problemy z analizą i syntezą słuchową wyrazów, ▪ ma uboższe słownictwo, ▪ popełnia błędy gramatyczne w mowie, ▪ ma osłabioną pamięć słuchową. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ma mniejszą wiedzę ogólną, ▪ nie nadąża za tokiem lekcji, ▪ z trudem korzysta z lekcji prowadzonej metodą pogadanki lub dyskusji, ▪ ma trudności z rozumieniem pytań i poleceń, ▪ ma trudności z właściwą interpretacją wypowiedzi nacechowanych emocjonalnie, ▪ ma trudności ze zrozumieniem dłuższych tekstów, ▪ ma trudności z przyswajaniem abstrakcyjnych pojęć i nowych terminów, ▪ popełnia błędy w pisaniu, ▪ ma trudności z formułowaniem poprawnych gramatycznie wypowiedzi ▪ popełnia liczne błędy językowe w wypowiedziach pisemnych, ▪ odpowiada ustnie i pisemnie w sposób uproszczony, krótko, schematycznie, czasem nie na temat, ▪ jeżeli nie ma aparatu słuchowego, nie odbiera większości z treści lekcji.

Poważny ubytek słuchu (71-90dB)	
Zaburzenia w rozwoju mowy i odbiorze dźwięków:	Specyficzne trudności szkolne ucznia:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ słaby rozwój mowy we wszystkich jej zakresach-artykulacyjnym, morfologicznym i składniowym, ▪ nie zauważa, nie różnicuje, a w związku z tym nie reaguje adekwatnie na dźwięki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ma znacznie ograniczony zasób wiedzy ogólnej, powodujący istotne problemy w opanowaniu wiadomości ze wszystkich przedmiotów nauczania, ▪ ma znacznie ograniczony zasób słownictwa

<p>otoczenia,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ mowę odbiera głównie drogą wzrokowo-słuchową, ▪ nie korzysta z wypowiedzi innych uczniów w klasie, ▪ ma bardzo słabą pamięć słuchową. 	<p>czynnego i biernego,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ma trudności z formułowaniem wypowiedzi pisemnych, ▪ popełnia dużo błędów językowych, które sprawiają, że wypowiedzi stają się niekomunikatywne, ▪ rzadko i niechętnie wypowiada się na lekcji, ▪ mówi niewyraźnie, co powoduje, że jego wypowiedzi mogą być niezrozumiałe, ▪ konieczna jest codzienna pomoc pedagogiczna w realizacji programu nauczania.
---	--

Głęboki ubytek słuchu (91dB i więcej)	
Zaburzenia w rozwoju mowy i odbiorze dźwięków:	Specyficzne trudności szkolne ucznia:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ słaby rozwój mowy we wszystkich jej zakresach oraz jej rozumienia, ▪ głos jest często głuchy lub piskliwy, zdarza się wymowa nosowa, ▪ często zakłócone są czynniki prozodyczne mowy- intonacja, akcent czy rytm mowy, ▪ uczeń mówi zbyt szybko lub przeciąga głoski, ▪ mowę odbiera głównie drogą wzrokową. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ma trudności z komunikowaniem się, często nie jest w pełni rozumiany przez otoczenie, ▪ z trudem nawiązuje kontakty społeczne, ▪ ma ograniczoną wiedzę, bowiem korzysta prawie wyłącznie z zapisu graficznego i odczytywania mowy z ust, ▪ ma tendencję uczenia się na pamięć, bez zrozumienia treści, ▪ odpowiada na pytania, odtwarzając wyuczone fragmenty, ▪ przyswojenie programu szkolnego przez ucznia jest bardzo ograniczone, dlatego też dziecko wymaga specjalistycznej pomocy pedagogicznej w realizacji treści programowych.

Głuchota i niedosłuch jednostronny			
Uszkodzenie lewostronne:		Uszkodzenie prawostronne:	
Zaburzenia:	Trudności:	Zaburzenia:	Trudności:
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaburzony odbiór składników spuprasegmentalnych mowy (barwa głosu, natężenie, melodia, intonacja), przekazujących informację o 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ma trudności w rozpoznawaniu stanów emocjonalnych osób, którymi rozmawia, co może prowadzić do drażliwości, braku pewności siebie, nerwowości i płaczliwości, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ trudności w kształtowaniu się mowy , ▪ problemy w zakresie sekwencyjnego (logicznego) porządkowania faktów, ▪ trudności z 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mogą pojawić się trudności w nauce ortografii, przedmiotach ścisłych, ▪ mogą mieć trudności z nauką pisania i czytania, ▪ mogą występować nieprawidłowości

emocjach nadawcy.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ma trudności z percepcją muzyki (poczuciem rytmu, odtwarzaniem melodii piosenek, nauką gry na instrumentach), ▪ trudności w języku polskim mogą dotyczyć braku umiejętności całościowego postrzegania problemów oraz dostrzegania zagadnień estetycznych i emocjonalnych, ▪ w nauce może preferować przedmioty ścisłe. 	<p>koncentracją uwagi,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ trudności w zakresie słuchowej analizy i syntezy głoskowej, ▪ zaburzenia lateralizacji słuchowej. 	artykulacyjne.
-------------------	--	---	----------------

2. Warunki realizacji procesu edukacyjnego ucznia z dysfunkcją słuchu

A. Organizacja kształcenia:

Uczniowie z wadą słuchu wymagają dostosowania warunków organizacji procesu edukacyjnego do ich potrzeb wynikających ze słabszego odbioru bodźców słuchowych oraz nierzadko niższej kompetencji językowej. Dostosowania te dotyczą samej organizacji kształcenia jak i metod oraz form pracy. Poniżej opisane są podstawowe warunki organizacji lekcji, które ułatwią uczniom z wadą słuchu odbiór i rozumienie treści słownych.

- **Klasa:** ograniczenie pogłosu – zasłony, kotary, zadbanie o spokój i ciszę w klasie, eliminowanie zbędnego hałasu m.in. zamykanie okna przy ruchliwej ulicy, unikanie szeleszczenia kartkami papieru, szurania krzesłami- wskazane krzesła z podkładkami.
- **Miejsce w klasie:** uczeń z wadą słuchu powinien siedzieć w pierwszych ławkach w środkowym rzędzie, najkorzystniej w drugiej- by miał możliwość dobrego obserwowania twarzy nauczyciela (wspomaganie się odczytywaniem mowy z ust) oraz tego, co robią inni uczniowie siedzący przed nim. Jeśli niedosłuch dotyczy jednego ucha, to uczeń powinien być posadzony w rzędach bocznych tak, by ucho, na które słyszy dobrze, było zwrócone w kierunku środka klasy. Wskazane jest, by uczeń niedosłyszający siedział w ławce z uczniem osiągającym dobre wyniki w nauce i który będzie chciał mu pomagać podczas lekcji, np. wskaże ćwiczenie do wykonania, pozwoli przepisać notatkę.
- **Nauczyciel:** przekazując treści słowne, nauczyciel powinien stać w pobliżu ucznia, być zwrócony twarzą w jego stronę - nie powinien chodzić po klasie czy być odwrócony twarzą do tablicy; utrudnia to uczniowi odczytywanie mowy z ust i nie pozwala na pełny odbiór wypowiedzi. Tempo wypowiedzi nauczyciela nie powinno być szybkie (uczniowie z wadą słuchu potrzebują więcej czasu na dekodowanie wypowiedzi).

- **Komunikacja i język:** język wypowiedzi należy dostosować do poziomu umiejętności językowych ucznia. Nauczyciel powinien ocenić, czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez ucznia słabosłyszącego (w przypadku trudności zapewnić mu dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie), wskazane jest stosowanie wizualnych środków obrazowania treści, np. słowa-klucze zapisane na tablicy odnoszące się do aktualnie omawianych treści lekcji, nauczyciel podczas lekcji powinien często zwracać się do ucznia niesłyszącego, zadawać proste pytania, by zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu, przy odpowiedzi na pytania należy podtrzymywać jego wypowiedź przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty czy mimikę twarzy.

B. Metody i formy pracy- ograniczenia i ułatwienia

W pracy edukacyjnej z uczniem z wadą słuchu można wykorzystywać różne metody oraz formy pracy stosowane w metodyce nauczania uczniów prawidłowo słyszących, jednak muszą być one dostosowane do jego indywidualnych potrzeb wynikających z dysfunkcji słuchu oraz trudności językowych. Wiedza na temat ograniczeń wynikających z danej metody czy formy pracy a także możliwych do zastosowania ułatwień pozwoli na zindywidualizowanie procesu kształcenia i dostosowanie go do specjalnych potrzeb ucznia. Stworzy mu to optymalne warunki do nabywania wiedzy i umiejętności.

Metody podające:

Wykład:

Ograniczenia:

- Uczeń z wadą słuchu nie może jednocześnie notować i słuchać nauczyciela, ponieważ za każdym razem, gdy pochyla głowę nad zeszytem, nie odczytuje mowy z ust, wówczas może nie rozumieć zdań wypowiedzianych przez prowadzącego zajęcia, może stracić wątek wypowiedzi i trudno mu powrócić do dalszych rozważań nauczyciela.
- Słuchanie stanowi dla ucznia większy wysiłek niż dla jego słyszących rówieśników, dlatego szybciej się męczy, a co za tym idzie – szybciej dekoncentruje uwagę.
- Jeśli w czasie wykładu nauczyciel będzie zmieniał miejsce w klasie (siadał, wstawał, odwracał się itp.), nawet gdy odległość nie będzie się zwiększała, uczeń będzie zmuszony do większego wysiłku, tj. słuchania z innego „punktu widzenia” i to może dodatkowo utrudnić rozumienie.
- Gdy w czasie wykładu nauczyciel będzie coś zapisywał na tablicy, uczeń z wadą słuchu skorzysta z zapisu, ale może nie usłyszeć komentarza, który będzie wygłaszany przez odwróconego tyłem do niego nauczyciela.
- Jeżeli nauczyciel stosuje w swych wypowiedziach skomplikowaną składnię, uczeń może mieć problem ze zrozumieniem znaczenia całości.

Ułatwienia:

- Zapoznanie ucznia przed lekcją z tematyką wykładu, np. wskazanie odpowiedniego rozdziału w podręczniku, z którym uczeń powinien zapoznać się przed lekcją.
- Wskazanie oraz wyjaśnienie nowych terminów i pojęć.
- Przygotowanie dla ucznia notatki zawierającej najważniejsze treści wykładu,
- Zachowanie przez nauczyciela podstawowych zasad przekazywania ważnych treści słownych: bliska odległość od ucznia (nieprzekraczająca 1,5 m), twarz mówiącego dobrze widoczna dla ucznia, powtarzanie ważniejszych treści- w razie trudności językowych ucznia przeformułowanie ich tak, by były przekazane prostszym językiem,
- Wprowadzanie wizualnych środków odnoszących się do treści wykładu, np. plan wykładu sformułowany w punktach odnoszący się do najważniejszych treści, słowa-klucze, przedstawiające najważniejsze treści.

Dyskusja i pogadanka:

Ograniczenia:

- Uczeń z wadą słuchu potrzebuje dłuższego czasu na zastanowienie, ponieważ najpierw musi „odkryć” problem stawiany przez nauczyciela i upewnić się, czy dobrze zrozumiał polecenie.
- Potrzebuje również więcej czasu na udzielenie odpowiedzi; dobór odpowiednich wyrazów i sformułowanie zdania.
- Uczniowi z wadą słuchu trudno jest śledzić tok rozumowania całej grupy, bo pytania padają z różnej odległości, są wypowiedzane w różnym tempie, z różną intonacją i natężeniem, a więc część wypowiedzi kolegów z klasy może nie być w ogóle przez niego odbierana lub odbierana fragmentarycznie. W związku z tym uczeń może nie nadążać za tokiem ich wypowiedzi i lekcji.
- Wśród różnych wypowiedzi uczeń z wadą słuchu może mieć problem z różnicowaniem twierdzeń od pytań, co także utrudnia rozumienie wypowiedzi.
- Forma przekazu innych uczniów może także stanowić istotne utrudnienie w rozumieniu toku lekcji dla ucznia słabosłyszącego, np. uczniowie stosują często przy tego typu lekcjach skróty myślowe, które nie są jasne dla ucznia z wadą słuchu, nawiązując do wypowiedzi innych, nie wskazują, o jakie wypowiedzi im chodzi. Uczeń z wadą słuchu może się nie domyślać, czyja wypowiedź jest kontynuowana. Uczniowie przerywają sobie nawzajem, powtarzają to samo, co powiedział poprzednik. To wszystko powoduje, że uczeń z wadą słuchu nie nadąża za tokiem lekcji i nie rozumie sensu przekazu.
- Uczeń z wadą słuchu musi cały czas odwracać się do mówiących, uniemożliwia to uważne śledzenie wypowiedzi innych oraz porządkowanie wiadomości.
- Lekcje prowadzone metodą dyskusji zwykle wiążą się ze zwiększonym poziomem hałasu, co utrudnia rozumienie i powoduje szybsze zmęczenie ucznia z wadą słuchu.

Ułatwienia:

Aby uczeń z wadą słuchu skorzystał z pogadanki czy dyskusji, można:

- Przygotować wcześniej podstawowe zagadnienia rozpatrywane na lekcji, wskazać uczniowi, jakie problemy będą poruszane, jaka wiedza przydatna, co należy powtórzyć i przypomnieć.
- Zapoznać ucznia wcześniej z pytaniami, które będą stawiane na lekcji.
- Podczas lekcji wyraźnie wskazywać, kto ma udzielić odpowiedzi, wymieniać jego imię, aby uczeń z wadą słuchu wiedział, kto będzie mówił.
- Powtarzać najważniejsze wypowiedzi uczniów- te, które są konieczne do rozwiązania problemu, zwłaszcza wtedy, gdy uczeń wypowiadający ważne kwestie siedzi daleko od słabosłyszącego.
- Pomóc uczniowi w zredagowaniu notatki z lekcji.

Praca z tekstem:

Ograniczenia:

- Uczeń z wadą słuchu może mieć trudności z rozumieniem treści tekstu z uwagi na uboższy język /leksykę, sprawność morfologiczną i składniową/.
- Zdarza się, że uczniowie z wadą słuchu przy dobrej technice czytania mają trudności w czytaniu ze zrozumieniem; np. odróżnianiu istotnych i nieistotnych informacji, organizowaniu nowonabytych wiadomości w schematy poznawcze, ułatwiające uczenie się i kojarzenie nowych wiadomości z posiadaną wiedzą.

Ułatwienia:

Przed przystąpieniem do pracy z tekstem warto:

- Wyjaśnić nowe pojęcia, terminy przed przystąpieniem do czytania całości.

- „Zorganizować” tekst- podzielić na logiczne fragmenty.
- Wskazać najważniejsze informacje niezbędne do opanowania wiedzy z danej lekcji.
- Sprawdzać rozumienie tekstu poprzez stawianie różnorodnych pytań, tak skonstruowanych, aby wypowiedź wymagała przetworzenia, a nie tylko powtórzenia informacji.
- Dostosowywać czas pracy ucznia z wadą słuchu nad tekstem.
- Aby wzmacniać samodzielność poznawczą ucznia z wadą słuchu warto wskazywać również inne źródła wiedzy na dany temat, np. encyklopedie, słowniki, źródła w Internecie.

Formy pracy:

Praca w grupach:

Ograniczenia:

- Zwykle praca w grupach wiąże się z hałasem w klasie, co może ograniczyć słyszenie przez ucznia z wadą słuchu wypowiedzi uczniów z jego grupy.
- Tempo wypowiedzi i częstość zmiany rozmówcy może także utrudniać mu słyszenie i rozumienie wypowiedzi innych uczestników grupy.
- Jeśli uczeń z wadą słuchu ma niższe kompetencje językowe i do tego nie zawsze poprawnie dekoduje wypowiedzi innych uczniów, może nie nadążać za pracą grupy.
- Z powyższych względów może być tylko biernym uczestnikiem grupy.

Pomimo licznych ograniczeń praca w grupie wiąże się także z korzyściami dla ucznia z wadą słuchu, zwłaszcza w zakresie kompetencji społecznych. Ma on:

- możliwość lepszej integracji z rówieśnikami,
- możliwość podnoszenia kompetencji społecznych- współdziałania, uczenia się różnych ról w grupie

Ułatwienia:

- dla ucznia z wadą słuchu korzystna jest praca w małej grupie uczniów,
- ważne jest, by uczeń dobrze zrozumiał problem do rozwiązania postawiony przed grupą,
- przed lekcją należy zapoznać go z tematyką zajęć, poinformować, czego będzie dotyczyła lekcja, jaki zakres wiedzy będzie mu potrzebny do rozwiązania problemu.

Praca indywidualna (uczniowie pracują samodzielnie i mają to samo zadanie do wykonania)

Ograniczenia:

- Brak dostosowania formy językowej poleceń stosowanych wobec klasy do potrzeb ucznia z wadą słuchu; polecenia mogą być przez niego niezrozumiałe.
- Tempo pracy ucznia z wadą słuchu może być wolniejsze niż jego rówieśników.

Ułatwienia:

- Sformułowanie poleceń w sposób jasny dla ucznia z wadą słuchu.
- Monitorowanie przebiegu pracy ucznia, ukierunkowywanie jego pracy.

Praca jednostkowa (uczeń pracuje samodzielnie i ma do wykonania odrębne od reszty klasy zadanie)

Ograniczenia:

- Uczeń może się poczuć wyizolowany z klasy, może to umacniać w nim poczucie inności.

Zalety:

- Uczeń otrzymuje zadanie w pełni dostosowane do jego możliwości.
- Ma możliwość odczucia sukcesu z samodzielnie rozwiązanego problemu.

Ułatwienia

- Ukierunkowywanie pracy ucznia.

3. Sprawdzanie wiedzy, ocenianie.

Pisemne sprawdzanie wiadomości:

- Uczeń powinien wcześniej znać zakres materiału wymagany na sprawdzianie.
- Nie należy dyktować pytań. Wszystkie pytania powinny być zapisane. W przypadku opóźnienia w zakresie kształtowania się kompetencji językowej u ucznia należy dostosować język pytań, poleceń, instrukcji do jego możliwości w zakresie mowy, np. używać prostej składni, unikać złożonych konstrukcji gramatycznych.
- W pytaniach, poleceniach nauczyciel powinien stosować te same pojęcia i terminy, jakich używał podczas lekcji.
- Należy upewnić się, czy uczeń dobrze zrozumiał pytania, polecenia.
- Należy dostosować czas sprawdzianu do możliwości ucznia.

Ocenianie

- Ocena powinna dotyczyć zawartości merytorycznej pracy, nie powinno brać się pod uwagę błędów językowych.
- W ocenie należy brać również pod uwagę, czy nastąpił rozwój kompetencji ucznia (od poziomu wyjścia) a nie tylko standardy wymagań.
- Warto stosować ocenę kształtującą, która wskazuje mocne i słabe strony pracy ucznia, daje wskazówki, w jaki sposób uczeń powinien poprawić swoją pracę,
- Ocena musi mieć wartość motywacyjną; uczeń z wadą słuchu wkłada dużo więcej wysiłku w naukę niż jego słyszący rówieśnicy, a rezultaty tej nauki mimo tego często nie są adekwatne do włożonej pracy. Brak pozytywnych wzmocnień ze strony nauczyciela może doprowadzić do zniechęcenia się ucznia i rezygnacji z nauki.

Poprawa sprawdzianu:

- Ważne jest, by uczeń wiedział, co musi poprawić, jaki zakres wiedzy uzupełnić.
- Przy poprawie sprawdzianu korzystne jest udostępnienie uczniowie klucza odpowiedzi, tak by mógł porównać swoje odpowiedzi z wymaganymi.

Bez wątplenia nauczanie uczniów słabosłyszących czy niesłyszących w szkole ogólnodostępnej stanowi dla nauczycieli wyzwanie, wymaga więcej pracy włożonej w przygotowanie się do lekcji, zmian w jej organizacji, metodach i formach pracy. Jednak warto pamiętać, że to my –nauczyciele najskuteczniej możemy im pomóc w jak najlepszym przygotowaniu się do samodzielnego, dorosłego, zawodowego życia i osiągnięcia w nim zadowolenia z samorealizacji.

Opracowała- Dorota Zawistowska- surdopedagog, neurologopeda

Bibliografia:

Buryn U., Hulboj T., Kowalska M. Uczeń z wadą słuchu chce zrozumieć świat. Poradnik dla nauczycieli ogólnodostępnych szkół ponadpodstawowych. MENiS. Warszawa 2005.

Mój uczeń nie słyszy. Poradnik dla nauczycieli szkół ogólnodostępnych. MEN. Warszawa 2001

Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Materiały dla nauczycieli. MEN.

Wyczęsany J. Dziecko z wadą słuchu w szkole podstawowej. Wydawnictwo Sponsor. Kraków 1992.

